

VOORTGANG PLATFORMPROJECT DOOR OUDEJAARSDRUKTE VERTRAAGD

In dit nummer van OER zou verslag worden gedaan van de voortgang van een door het Platform Friese Rassen en Gewassen op gang gebracht Stimuleringsproject. Waar het om gaat is dat wat door de leden aan gewassen en rassen in stand gehouden wordt, ook zoveel mogelijk als gevolg van het project in praktijk wordt gebracht.

Gedacht wordt aan een voorlichtings- en promotieprogramma voor onder meer boeren, tuinders en gastronomen en het op gang brengen van een educatief programma bij het agrarisch beroeps- onderwijs. Bovendien wordt er in het projectvoorstel een plek ingeruimd aan het zoveel mogelijk betrekken van particulieren bij kookkunst en gastronomie met gebruikmaking van de rassen en gewassen. Het projectvoorstel voorziet bovendien in: het inrichten van demoplekken, het opstellen van verdienmodellen bij het commercieel toepassen van de rassen of gewassen, het inrichten van een verdeelcentrum voor de doelgroepen. De rassen en gewassen zouden als resultaat van het project een grotere rol moeten gaan spelen bij (cultuur)toerisme en recreatie, bij het veredelen en in natuurterreinen.

Provincieambtenaren deden het voorstel om te onderzoeken welke aangrijpingspunten er binnen het provinciaal apparaat liggen om het bovenstaande te bevorderen. Het bestuur stelde voor dit uit te breiden tot zo'n verkenning bij organisaties buiten het Provinciehuis die het gebruik van de rassen en gewassen binnen hun werkterrein zouden kunnen stimuleren. En daar zelf als Platform ook aan deel te nemen.

Afgesproken werd een en ander te bespreken, Het maken van een afspraak is door oudejaarsdrukke in het Provinciehuis tot nu toe uitgebleven.

De Fries-Hollande Zwartbonte en de Friese Roodbonte op de Dag van het Fries Levend erfgoed

EEN GESLAGDE DAG OVER HET LEVEND FRIES ERFGOED

Op 15 oktober werd bij De Kruidhof in Buitenpost een door het Platform georganiseerde Dag van het Levend Fries Erfgoed gehouden. De dag viel samen met de door De Kruidhof opgezette jaarlijks gehouden Oogstdag.

Jammer dat het Zwartbles Schapen Stamboek en het Friese Molkskieppestamboek door de strenge regelgeving geen kans zagen om deel te nemen. De Friese Hoenderclub was er wel, maar als gevolg van de Vogelgriep kon de organisatie geen dieren tonen. De aanwezige organisaties: de Zwartbles-Fokkersgroep, de Hinneklub, de Vereniging voor het Fries-Hollands Rundveeras, de Friese Lamdgeitenfokkersgroep, de Nederlandse Vereniging voor Stabij- en Wetterhounen en de Stichting Zeldzame Huisdierrassen hadden geen reden tot klagen over belangstelling. De door hen ingerichte kramen werden goed bezocht.

PERIODIEKEN

Op de jubileumdag van de Landelijke Fokkersclub Nederlandse Landgeiten propageerde Geert Boink het gebruik van geitenvlees, lezen we in **De Nederlandse Landgeit**. Het eten van dit vlees komt in Nederland weinig voor. Terwijl het zo gezond is. Wereldwijd bestaat zo'n 65% van de vleesconsumptie uit geitenvlees. Het is mager, heeft wit vet, goede eiwitten, is laag in calorieën en laag in verzadigd vet.

In **De Fryske Hounen** een bijdrage over Baknijdtraining bij pups. Baknijd ontstaat als een hond bang is dat zijn eten wordt afgepakt als iemand in de buurt van zijn voer komt. Hoe lekkerder de hond het eten vindt, hoe meer waarde hij eraan hecht en hoe eerder hij de neiging zal hebben dit te verdedigen. Een juiste behandeling van het dier kan er voor zorgen dat baknijd niet meer voorkomt.

Het clubblad van de **Friese Hoenderclub** is voor een belangrijk deel gewijd aan één van de elf kleurslagen: de Roodbonte.

In het ledenblad van de Friese Vereniging voor Landbouwhistorie **Us Ark** wordt melding gedaan van onlangs aangetroffen kaarten van het optreden van Caspar de Robles in Fryslân. Ze geven ook een beeld van de tuinbouw bij, in en om onder meer Leeuwarden, Harlingen, Sneek, Berlikium en de kloosters Lidlum en Anjum.

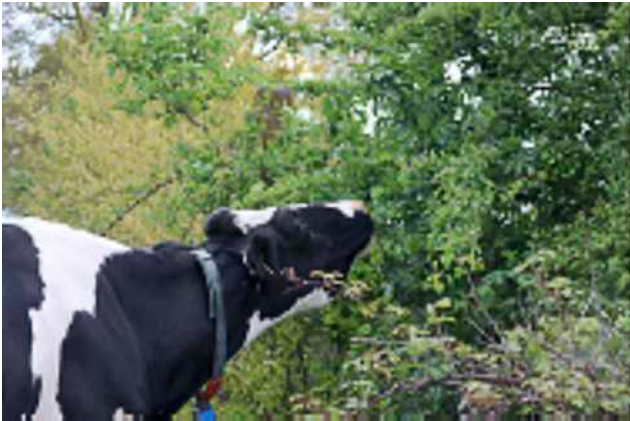
Na een afwezigheid van 2 jaar op 3 september 2022 weer een Nationale Zwartbleskeuring, aldus **De Zwartbles**, het officieel orgaan van het Nederlands Zwartbles Schapen Stamboek. Eigenaar en fokker D. Geertjes presenteerde het daar uitgeroepen mooiste getekende dier.

Bijna 19 jaar geleden werd bij Harry Hofstra in Slappeterp Jeltje 89 geboren. In de **Fries-Hollandse Koekrant** wordt gemeld hoe dit Fries-Hollandse rund in het voorjaar in 11 lactaties boven de 100.00 kg grens uitsteeg. Iets wat bij dit ras niet geregeld voorkomt. Het rund produceerde 100.163 kg melk met 4.07 % vet en 3.71 % eiwit.

BOOMWAL ALS APOTHEEK VOOR VEE EN BRON VAN BIODIVERSITEIT

Veertien veehouders in Achtkarspelen zijn bezig hun houtwallen en singels te verrijken met 1700 'eetbare' bomen, struiken en planten. Dit moet de gezondheid van hun dieren verbeteren en de biodiversiteit stimuleren.

De boeren beschouwen de (verrijkte) houtwallen als natuurlijke apotheek voor zelfmedicatie van hun vee. Als de dieren naast gras ook bladeren en twijgen van bomen en struiken nuttigen, houdt dat hun koeien gezond. Ze hebben een begin gemaakt met uit te dokteren welke gezondheidseffecten dit kan oproepen.

Zo helpt een zwarte bes tegen ontstekingen, als een hazelaar gegeten wordt, zorgt dit voor een betere doorbloeding. In een vervolgproject hopen de deelnemers hier nog een beter zich op te krijgen. In het project wordt onder meer samen gewerkt met Van Hall Larenstein, het Nordwin College en Landschapsbeheer Friesland.

In 2020 is een scriptie verschenen waarin een tweetal studenten rapporteren hoe de runderen zich tussen en bij de boomwallen gedragen. Daaruit blijkt dat ze veelvuldig gebruik maken van wat er groeit in de elzensingels, houtwallen en heggen. De dieren toonden een aanmerkelijk snoepgedrag.

De veehouders hielden de gezondheid van hun vee bij. Door beide te combineren, ontstond praktijkgerichte kennis die meer boeren op hun bedrijf kunnen toepassen.

Naast meer gezondheid zorgen de boeren zo ook voor meer biodiversiteit. Ze willen de leefomgeving voor bijen en insecten verbeteren. Een biodiverse boomwal vermindert de uitstoot van stikstof en de CO₂-uitstoot. Bovendien wordt het cultuurlandschap verfraaid door in de gaten in de wallen oorspronkelijke houtige gewassen aan te planten

Bij adviseur Bauke Zeinstra bloeide in begin december het in de collectie van het Werkverband voorkomende Robyntsje

BRAMENTUIN BIJ DE KRUIDHOF GEOPEND

In Nederland komen meer dan 250 soorten bramen voor en iedere regio kent zijn eigen bramensoorten, zo ook Friesland.

In het noorden van Friesland is de soorten-samenstelling anders dan in het zuiden van Friesland en zelfs komen enkele soorten maar in een klein gebied voor. De soorten die wij daar vinden komen alleen maar in dat kleine gebied voor en nergens anders op de wereld; dat noemen we een endemische soort.

Friesland kent twee van deze endemische soorten namelijk *Rubus frieslandicus* en *Rubus horridifolius*. Een voorbeeld hiervan is de bramensoort *Rubus frieslandicus*, die alleen maar groeit in de driehoek Buitenpost - Drachten en Leeuwarden.

Deze Friese braam is nog maar kortgeleden gevonden en wordt binnenkort gepubliceerd als een bramensoort nieuw voor de wetenschap. De braam is zo nieuw dat deze soort nog geen Nederlandse naam heeft.

Tijdens de verzameltochten werden ook nog enkele andere soorten soorten gevonden zoals de Rode spoorbraam die de voorlopige naam *Rubus rosans* heeft gekregen. Zoals de naam al suggereert heeft deze nieuwe soort opvallende rode bloemen. Ook deze genoemde bramen staan nu ook in de bramentuin.

In Friesland komen enkele hotspots voor waar de bramen rijkelijk voorkomen zoals in de Noordelijke Friese wouden, Gaasterland, Zuid-Oost Friesland en de Wadden eilanden.

Gedurende enkele jaren zijn vele soorten verzameld uit deze wilde locaties in Friesland en verder gekweekt in potten.

Gedurende de komende jaren wordt de collectie verder uitgebreid.

Wat zijn bramen

Bramen behoren tot de Rozenfamilie en zijn merendeels stekelige struiken met verschillende hoogten en bloemkleur. De bloemen zijn wit, rose of roodachtig met 5 kroonblaadjes.

Braamstruiken vormen het eerste jaar de bladloten die het daaropvolgende jaar gaan bloeien en de bramen gaan ontwikkelen.

Herkennen van de soorten

We herkennen de soorten aan de hand van verschillende verschillende kenmerken zoals bramen die wit, roodachtig of rose bloeien en bladeren hebben die 3-tallig of 5-tallig zijn. Wat is hun beharing, bekliering of bestekeling. Groeien ze laag over de grond of rechtop?

Hoe ziet het gebied eruit waar ze voorkomen? Is dat bebost, staan ze langs de weg of aan de rand van een weiland?

Sommige soorten behouden hun bladeren en zijn wintergroen en anderen worden zelfs kaal.

Om te ontdekken met welke soort je te maken hebt moeten alle kenmerken met elkaar vergeleken worden.

De soorten in Friesland

De meest algemene soort in Friesland is de Zoete haarbraam. Deze soort valt op door zijn grote witte bloemen en na de bloei door de grote, aangenaam smakende bramen.

Andere algemene soorten zijn bijvoorbeeld de Viltige roggebraam, Slanghumusbraam en de Zandhaagbraam.

Andere soorten zijn kortgeleden als nieuwe soorten in Friesland gevonden en komen door de gehele provincie voor. Ze zijn jarenlang over het hoofd gezien.

Onlangs is de Stekeloze braam beschreven die op enkele plaatsen verwilderd voorkomt. Deze soort kwam oorspronkelijk voor in Noord-Amerika. Deze braam gaat nu verder onder de naam *Rubus meijerianus*.

De meest zeldzame braam staat in het zuiden van Friesland en wordt sterk in zijn bestaan bedreigd. De Fijne tandbraam staat in Oldeberkoop aan de rand van een oud bos. Materiaal is verzameld voor in de bramentuin.

Karst Meijer

FOKCENTRUM DE NATURIJ

De Naturij in Drachten is sinds 08-10-2022 officieel door de Stichting Zeldzame Huisdier-rassen erkend als fokcentrum.

In de ruim opgezette hokken zitten momenteel tien kleurslagen Friese krielen. Complete foktomen zijn; geelwitpel/gielwytweiten, zwartbont/swartbûnt, zwart/swart, zilvepel/wytweiten, citroenpel/sitroenweiten, wit/wyt, roodpel/reaweiten, roodbont/reabûnt en goudpel/gielweiten. Het koekoek/koekoeksfearrige toompje mist op dit moment nog een haan. Met een zwarte haan zal geprobeerd worden terug naar koekoek te fokken.

In oktober 2022 zijn er afspraken gemaakt om een zandgeel/jarregiel of sângiel toompje toe te voegen. Ook zal er geprobeerd worden om een blauw toompje samen te stellen, mogelijk worden deze samengevoegd met de zwarten. Dan zijn alle erkende, en bijna erkende, kleurslagen vertegenwoordigd bij het nieuwe fokcentrum.

De Friese Hoenderclub/Fryske Hinne Klub draagt zorg voor de kwaliteit van de dieren en is hierin voor een groot deel afhankelijk van haar leden die belangeloos dieren beschikbaar stellen en overdragen aan de Friese Hoenderclub.

FRYSKE HINNEKLUB/ FRIESE HOENDERCLUB 100 JAAR

Op 26 november herdacht de Fryske Hinneklub/ Friese Hoenderclub in Vijversburg bij Tytsjerk dat de organisatie honderd jaar geleden werd opgericht. Toen het er in het begin van de jaren twintig van de vorige eeuw slecht voorstond met het Friese hoenderras, richtten enkele liefhebbers in 1922 De Fryske Hinneklub op. Vooral in de daarop volgende jaren dertig hebben leden van de club alle zeilen bijgezet om verloren gegane kleurslagen weer terug te fokken. Vele boerenerven werden afgestroopt op zoek naar hoenders die nog iets bezaten van de kleurslagen die teruggefokt moesten worden.

HOUTJETOUWTJEBOOM

De takken van deze Dokkumer Nije bezweken bijna door de zware appels. Gelukkig wist de eigenaar er raad op. Hij verstevigde de takken met touwtjes.

40 JAAR HERBARIUM FRISICUM

Vanwege dit jubileum opende beheerder Karst Meijer het eerste weekeinde van november de deuren van zijn Herbarium Frisicum in Wolvega. Hij verzamelde daar een bonte verzameling gedroogde planten. De collectie telt onder meer 6000 gedroogde bramen en 15.000 gedroogde paardenbloemen. Meier ontdekte bij zijn in Fryslân begonnen zoektocht nieuwe soorten. Hij kwam ook tot de ontdekking dat veel soorten in de loop der jaren zijn uitgestorven. Eerder berichtten we in OER dat hij ook een droge en natte collectie van Friese en met Fryslân verwante landbouwgewassen samenstelde en bewaarde.

Koudumer Bloemkool als herbariumblad

SUBSIDIE ZELDZAME DIERENRASSEN

Het overgrote deel van de van oorsprong Nederlandse landbouwhuishoudieren is zeldzaam en wordt met uitsterven bedreigd. Het Rijk ontwierp een subsidieregeling waardoor wordt gestimuleerd dat zeldzame rassen van de diersoorten rund, schaap en geit door particulieren gehouden, gehouden blijven of gehouden gaan worden. Daarmee blijft de genetische biodiversiteit en het gebruik van deze oorspronkelijke rassen behouden. Om te bepalen welke rassen binnen deze regeling vallen, gebruikt het Ministerie van LNV de rassenlijst van het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN) als uitgangspunt. Hierop staan ook de bij leden van het Platform behorende dierenrassen. Vereiste hiervoor is een goede registratie want het CGN vraagt hiervoor jaarlijks gegevens op bij de stamboekorganisaties.

Belanghebbenden hebben zich als het goed is reeds aangemeld bij de Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH).

Aardappelproeverij

Op 9 oktober werd olv Pat Zijlstra in het Landbouwmuseum een aardappelproeverij gehouden. Het Berlikumer Geeltje was favoriet.

HINDRIK EN BELINDA VAN DER MEULEN WURKJE OAN IT FINE EN SIERLIKE FAN IT FRYSKE HYNDER

Troch de wike automonteur of oan it wurk yn in bakkerij, binne Hindrik en Belinda in grut part fan 'e wike dwaande mei it fokken fan Fryske hynders. Hja binne der beide mei opwoechsen. No't hja folwoeksen binne, is it in serieuze hobby wurden. Dêr ha se mekoar ek troch fûn. Beide binne se tige ynnommen mei har fokkerij.

Yn 2006 kochten se har earste fôle. Anno 2022 fine jo by harren buorkerij Tekla State oan it Wyldpaad-west yn Twizelerheide fjouwer boksen mei Fryske hynders: trije fokmerries en in hynst.

As Belinda of har man de stâl ynkomme, jouwe se lûd.

Fryske hynders toane karakter en binnen betrouber, fine beide. Se binne moai om te sjen en hânsum. Fan belang is in sterke boppeline, seit Hindrik. "Jo moatte der wol in seal op kwyt kinne".

Belangrike raseigenskippen binne ek: it behang, de sokken, in moai fyn kopke en in sierlike hals.

By it fokken ha se gelok hân, wit Belinda. Ien kear gyng it hast mis, doe hat in bistedokter de fôle helle. Om kosten te besparjen, dogge se fierder alles sels. It iennige wat jild opbringt, is sa út en troch de opbringst fan in fôle, as dy net yn it fokprogramma past. Hja gunne de keaper dat dy der ek profyt fan hat.

Soms stuitsje se op tsjinstridichheden. As jo in hynder ha wolle dy't goed beweecht, giet dat by de fok wolris t'n koste fan in moai eksterieur. It kin wol trije of fjouwer generaasjes duorje, eart jo alles safolle mooglik yn balâns ha.

Belinda traint de hynders, dat besparret kosten. It freget wol in soad tiid, mar it skept in bân. 'Jo wurde der bliid fan'. As jo dan ek noch súksessen behelje, is dat moai meinommen.

By de Hynstedagen op Semarreheide helle ien fan de merries it predikaat 'ster'. De mem fan it bist krige by einsluten it predikaat 'kroon'.

Súkses fersekere dêr oan it Wyldpaad-west yn Twizelerheide.

OER HEEFT TE WEINIG ABONNEES

Door ons periodiek OER blijft u op de hoogte van wat er zich afspeelt bij het Platform Friese Rassen en Gewassen en veel meer.

Voor 10,00 euro abonnementsgeld in het jaar krijgt u het tijdschrift over de mail toegezonden.

Postabonnees betalen 12,50 euro. Banknummer: NL 16 TRIO 0197 646 174 t.n.v. Werkverband Friese Rassen.

Vermeld bij de overschrijving uw mailadres of, bij toezending over de post, uw naam en postadres.

Port Betaald

VRIENDELIJK VERZOEK UW ABONNEMENTSGELD VOOR HET JAAR 2023 NOG IN DECEMBER 2022 OVER TE MAKEN. NIET-BETALENDE ABONNEES ZULLEN WE HET BLAD IN HET VOLGEND JAAR NIET BLIJVEN TOEZENDEN. OER IS GRATIS VOOR INSTANDHOUDERS EN ORGANISATIES DIE ONS HUN BLAD TOEZENDEN.

Retouradres: Heerenweg 26 9262 SG Sumar

Platform Friese Rassen en Gewassen

www.friesehoenderclub.nl

www.nzs.nl

www.zeldzamerassen.nl/zwartbles-fokkersgroep

www.roodbontfriesvee.nl

www.melkschapen.nl

www.fruitynfryslan.nl

www.bagghelhof.nl

www.szh.nl

www.vriendenvanhetoudefruit.nl

www.werkverband-frieserassen.nl

www.frieshollands.nl

www.herbariumfriscum.nl

www.dekruidhof.nl

www.nvsw.nl

www.landgeit.nl